

Järjestöjen näkemyksiä Finnfundin omistajaohjauksen kehittämisen tueksi

Kepa on koonnut kansalaisjärjestöjen näkemyksiä Finnfundin vuotta 2018 koskevan omistajaohjausmuistion kehittämiseen. Järjestöjen suositukset koskevat seuraavia aiheita:

- ✓ Kehitysvaikutusten arviointia ja mittaamista on kehitettävä. Kaiken toiminnan tulee vähentää köyhyyttä ja edistää tasa-arvoa.
- ✓ Läpinäkyvyyden kehittämistä tulee jatkaa ja omistajaohjauksen tulee antaa tähän konkreettiset ohjeet.
- ✓ Ihmisoikeusvaikutusten arviointiin ja valvontaan sekä korjaaviin mekanismeihin on panostettava nykyistä enemmän. Omistajaohjausmuistion tulee viitata YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskeviin periaatteisiin Global Compactin sijaan.
- ✓ Verovastuullisuuden varmistaminen vaatii kunnianhimoisen linjauksen, joka estää verovälttelyn kehitysyhteistyövaroilla ja edellyttää avoimuutta hanke- ja rahastoyhtiöiltä.
- ✓ Kaikkien sijoitusten tulee olla ilmastokestäviä ja rahoitusta on ohjattava myös ilmastonmuutokseen sopeutumiseen.
- ✓ Kansalaisjärjestöjen ja muiden sidosryhmien asiantuntemusta ja näkemyksiä on hyödynnettävä nykyistä laajemmin.

1. Köyhyyden ja eriarvoisuuden väheneminen on pysyttävä osoittamaan

Valtioneuvoston selonteko Suomen kehityspolitiikasta määrittelee kehityspolitiikan tavoitteeksi köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämisen sekä ihmisoikeuksien toteutumisen. Selonteon kirjauksen mukaisesti kaiken toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitava samat arvot ja periaatteet sekä Suomen kansainväliset velvoitteet – riippumatta siitä millä alalla tai kenen toimesta kehityspolitiikkaa tai -yhteistyötä harjoitetaan. Liiketaloudellisen kannattavuuden lisäksi Finnfundin toimintaa tulee siis ohjata ajatus parhaasta mahdollisesta tavasta vähentää köyhyyttä ja eriarvoisuutta sekä edistää ihmisoikeuksia, ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista. Sukupuolten tasa-arvon edistämisen tulee näkyä läpileikkaavasti sekä Finnfundin omistajaohjausmuistiossa että Finnfundin työssä mukaan lukien sen ihmisoikeusperustaisessa lähestymistavassa ja kehitysvaikutusten arvioinnissa.

Finnfundille kanavoitava rahoitus muodostaa merkittävän osa Suomen kehitysyhteistyötä tällä hallituskaudella. Sen toimintaan tulee kohdistaa samantasoiset toiminnan laadun ja kehitysvaikutusten arviointikriteerit kuin kaikkeen muuhunkin kehitysyhteistyöhön. **Toiminnassa on tavoiteltava, seurattava ja arvioitava kehitysvaikutuksia ja noudatettava tuloksellisen kehitysyhteistyön kansainvälisesti sovittuja pelisääntöjä. Kehitysvaikutusten arviointiin käytettävä DEAT-työkalu on julkaistava Finnfundin verkkosivuilla.** Kehitystuloksia ja toiminnan tuloksellisuuden kehittämistä on pystyttävä seuraamaan, arvioimaan ja niistä on raportoitava eduskunnalle Helposti ja kansankielisesti ymmärrettävänä saatavilla tulisi olla tietoa esimerkiksi siitä kuinka paljon rahaa Finnfund käyttää eri sektoreilla ja kussakin kohdemaassa vuosittain. Finnfundin tulee raportoida kaikista kehitysvaikutusta siten, että attributio on huomioitu.

Sijoituskohteen (suoran tai epäsuoran) aikaan saamat kehitysvaikutukset tulee suhteuttaa Finnfundin sijoituksen suuruuteen ja Finnfundin rooliin sijoituskohteessa. Finnfundin tulee käyttää kolmiportaista OECD DAC gender marker-järjestelmää DAC:n ohjeistuksen mukaisesti.¹

Finnfundin käyttämiä indikaattoreita on kehitettävä seuraavasti:

- Indikaattoreihin tulee lisätä maksettujen verojen lisäksi efektiivinen veroaste. Maksetut verot tulee raportoida suhteessa Finnfundin sijoittamaan osuuteen ja laskentatavasta tulee tehdä läpinäkyvämpi niin, että yhteisöveron osuus on eritelty. Finnfundin tulee raportoida vain maksetut verot ja veroluonteiset maksut. Pelkkä sana ”maksut” tulee poistaa nykyisestä indikaattorista.
- Työpaikkojen määrän lisäksi tulee huomioida niiden laatu (ILO:n standardit). Hyviä indikaattoreita työpaikkojen laadun varmistamiseksi ovat esimerkiksi: (1) Toimiiko työpaikalla riippumaton, aidosti työntekijöitä edustava ammattiliitto; (2) onko työpaikalla työnantajan (tai työnantajaliiton, jos sellaisia on) ja ammattiliiton välinen työehtosopimus, jossa sovitaan palkoista ja työehdoista.
- Suomi on asettanut talousarvioesityksessä tavoitteeksi sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävän kehitysyhteistyön osuudeksi 35 % (OECD DAC gender marker 1 ja 2 eli G1 ja G2 yhteenlaskettuna) vuodelle 2018, ja vastaavasti EU on asettanut jäsenmaille tavoitteeksi päästä 85 % osuuteen (G1 + G2) vuoteen 2020 mennessä. Finnfundille on asetettava indikaattoriksi selkeä prosentuaalinen tavoite sukupuolten tasa-arvoa edistävän työn osuudeksi (G1 + G2), jotta näihin tavoitteisiin päästään.
- Työpaikoista tulee raportoida lähtötaso, eli kehitysvaikutuksiksi lasketaan vain ne työpaikat, jotka luodaan Finnfundin sijoituksen avulla. Finnfundin kehitysvaikutuksiksi ei tule laskea rahastoihin ja kehitysrahoituslaitoksiin luotuja työpaikkoja, jotka on katsottava toiminnan hallintokustannuksiksi.
- Vältettyjen ilmastopäästöjen osalta tulee avata, miten päästövähennys on konkreettisesti laskettu. Laskelmien tulee olla sähköisesti saatavilla. Energiahankkeiden osalta valmisteluvaiheessa tulee arvioida hankkeen kokonaispäästöt arvioidulta toiminta-ajalta, minkä lisäksi tulee raportoida hankkeen toteutuneet vuosipäästöt.

Rahastosijoituksissa on erityisen haastavaa varmistaa sijoitusten vastuullisuus ja kehitysvaikutukset. **Rahastoja valitessaan Finnfundin on varmistettava, että rahasto sijoittaa kohteisiin, joilla on köyhyyttä ja eriarvoisuutta alentava vaikutus.** Esimerkiksi loistohotellit tai palvelut, jotka ovat köyhien ulottumattomissa, eivät täytä näitä kriteerejä, koska ne voivat tukea rakenteita, jotka lisäävät eriarvoisuutta. Toisaalta taas sijoitukset innovaatioihin voivat tehostaa palveluiden saatavuutta esimerkiksi kaikkein köyhimmille ihmisryhmille, vaikka ne loisivat vain vähän työpaikkoja.

Kaikessa sijoitustoiminnassaan Finnfundin on otettava huomioon kehitysvaikutusten vaihtoehtoiskustannukset. **Eri sijoitusmuodoista ja -kohteista on valittava ne, joilla on merkittävimmät kehitysvaikutukset Suomen kehityspoliittisen linjan mukaisesti. Sijoitusten tulee olla sellaisia, että niiden kehitysvaikutuksia voidaan arvioida riippumattomasti ja luotettavasti. Kaikessa toiminnassa tulee kehityspoliittisen selonteon mukaisesti tähdätä ilmastonmuutoksen hillintään, samoin kuin siihen sopeutumisen ja varautumisen tukemiseen.**

¹ OECD-DAC Network on Gender Equality, 2016, Definition and minimum recommended criteria for the DAC gender equality policy marker, <http://www.oecd.org/dac/gender-development/Minimum-recommended-criteria-for-DAC-gender-marker.pdf>.

Kehityspolitiikan päämäärien kannalta haitallisia trade off -tilanteita tulee välttää. Esimerkiksi fossiilisiin energiamuotoihin ja turpeeseen sijoittamisen tulee olla kiellettyä aina, myös silloin kun sijoituksilla synnytetään työpaikkoja. Trade off -tilanteiden salliminen avaa oven lähes minkä tahansa yritystoiminnan tukemiselle.

2. Vastuullisuus edellyttää systemaattisuutta ja avoimuutta

Kestävää kehitystä tukeva yritystoiminta ei ole mahdollista ilman korkeita yritysvastuun standardeja. **Tavanomaisesta rahoituslaitoksesta poikkeavan mandaattinsa ja julkisen rahoituspohjansa vuoksi Finnfundin tulee olla yritysvastuun edelläkävijä ja toimia läpinäkyvästi.** Avoimuus lisää luottamusta Finnfundin toimintaa kohtaan niin hankealueilla kuin kotimaassakin.

On hyvä, että hankekohtaisen läpinäkyvyyden kehittämisessä on päästy alkuun ja että vuoden 2017 omistajaohjausmuistiossa edellytettiin Finnfundilta lisäselvityksiä asian suhteen. Vuoden 2018 muistion tulee sisältää konkreettinen lista raportoitavista tiedoista. Esimerkiksi IFC julkaisee paljon Finnfundia laajemmin hankekohtaisia tietoja. **Hyvän kansainvälisen käytännön mukaisesti Finnfundin tulee julkaista sijoituskohtaisesti vähintään seuraavat tiedot: ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi sekä tiivistelmä, joka sisältää olennaisimmat tiedot sijoituksesta, ml. riskitason, odotetut kehitysvaikutukset, hankkeen aikataulun, Finnfundin sijoittaman summan ja rahoitustyypin sekä muiden rahoittajien nimet.**

Nämä tiedot tulee julkaista kaikista Finnfundin tämänhetkisistä sijoituksista verkkosivuilla ajantasaisesti ja helposti saatavassa muodossa. Tarvittaessa dokumenttien saatavuus paperisena hankealueella ja sen ympäristössä on varmistettava. Jos hankkeeseen liittyy muita dokumentteja, on ne listattava verkkosivuilla. Kansalaisilla tulee olla oikeus pyytää näitä dokumentteja, jolloin Finnfundin tulee tarjota joko pyydetty dokumentti tai perusteltu selitys, miksi se ei ole saatavilla. Asiakirjojen mahdollinen luottamuksellisuus on perusteltava selkeästi ja uskottavasti.

Finnfund toimii vaikeissa ympäristöissä, joissa ihmisoikeusrikkomusten riski korostuu. Omistajaohjauksen tulee asettaa tavoitetaso kolmannen osapuolen vastuullisuusvalvonnan käyttönotolle kaikissa suorissa ja epäsuorissa sijoituskohteissa. Tavoitteena tulee olla, että kaikki Finnfundin sijoituskohteet ovat tulevaisuudessa uskottavan vastuullisuusvalvonnan piirissä. **Lisäksi on tärkeää, että kaikissa Finnfundin rahoittamissa hankkeissa on käytössä valitusmekanismi, jotta ihmiset ja yhteisöt, joihin hanke vaikuttaa, voivat ilmaista huolensa luotettavalle ja riippumattomalle taholle.** Valitukset on käsiteltävä perusteellisesti ja ripeästi ja niiden on johdettava tarvittaviin toimiin. **Omistajaohjausmuistion tulee painottaa, että Finnfundilla on YK:n ohjaavien periaatteiden nojalla valtio-omisteisena toimijana erityisvastuu ihmisoikeuksien kunnioittamisessa sekä ihmisoikeusvaikutusten huomioimisessa ja niihin puuttumisessa.** Alkuperäiskansojen oikeudet ja lasten oikeudet on huomioitava hankesuunnittelussa nykyistä paremmin, ja ihmisoikeusvaikutusten ja lapsivaikutusten arvioinnin laatua on kehitettävä.

Verovastuullisuus on olennainen osa sijoitustoiminnan yhteiskuntavastuuta. **Finnfundin 13. syyskuuta jakaman verokeskustelupaperin kunnianhimottomuus osoittaa, että verovastuullisuuden periaatteet sekä edellytetty avoimuuden taso tulee kirjata omistajaohjausmuistioon.** Kehitysmaiden veronkantokyvyn vahvistaminen on yksi Suomen kehityspolitiikan prioriteeteista. Julkisin varoin toimivan Finnfundin ei tule sijoittaa yrityksiin, jotka harjoittavat aggressiivista verosuunnittelua. Tämä on linjassa myös valtion omistajapoliittisen periaatepäätöksen kanssa sekä sisältyy Kehityspoliittisen toimikunnan (KPT) tänä vuonna antamiin suosituksiin². Aggressiivinen verosuunnittelu tulee määritellä VNK:n valtionyhtiöille 3.10.2016

lähettämän kirjeen mukaisesti.² **Verovastuullisuuden toteutuminen edellyttää, että hankeyhtiöiltä vaaditaan, että tiedot yhtiön todellisista edunsaajista ovat julkisesti saatavilla ja että ne julkaisevat tilinpäätökset kaikista toimintamaistaan.**

Sijoituksia veroparatiiseissa toimiviin rahastoihin tulee välttää. OECD:n Global Forumin arvio ei riitä veroparatiisin määrittelemiseen, sillä se keskittyy oikeudenkäyttöalueen valmiuteen vaihtaa verotietoja eikä kata kaikkia maita. Rahastojen rakenteet ja tilinpäätökset tulee julkistaa.

Finnfundin tulee ensisijaisesti sijoittaa kohdemaahan, jotta kehitysyhteistyöllä vahvistetaan kehitysmaiden omaa taloutta ja verotuskykyä. Jos tämä ei ole mahdollista, on perusteltava kattavasti ja julkisesti, miksi sijoitus kohdistuu kolmannessa maassa sijaitsevaan rahastoon sekä millaisia kehitys- ja verovastuullisuusvaikutuksia sijoituksella on. Arvioidessaan rahastosijoitusten verovastuullisuutta Finnfundin tulee ottaa huomioon verosopimusten vaikutus kohdemaalle kertyviin verotuloihin ja käyttää tätä arviota osana kokonaisharkintaansa, kun sijoituskohteita valitaan. Finnfundin tulee laatia rahastosijoituksia koskeva verolinjaus, jonka kautta rahastoja kielletään käyttämästä alikapitalisointia tai pyrkimästä kohti keinotekoisia verosopimusetuja. Rahastojen managereiden ja hallinnointiyhtiöiden tulee maksaa veronsa. Rahastojen hallinnointiyhtiöille maksettavat palkkiot tulee raportoida osana Finnfundin hallinnon kustannuksia.

3. Kaiken toiminnan tulee olla ilmastokestävää

Suomen kehityspolitiikan peruslähtökohtana on ilmastonmuutoksen huomioiminen. Kaikessa toiminnassa tulee tähdätä ilmastonmuutoksen hillintään, samoin kuin siihen sopeutumisen ja varautumisen tukemiseen. Finnfund on ilmoittanut suuntaavansa noin 60 prosenttia rahoituksestaan ilmastohankkeisiin, joten periaatteen tulee ohjata vahvasti Finnfundin toimintaa. Sijoitusten ilmastovaikutukset tulee arvioida hyvissä ajoin ennen hankkeen hyväksyntää, eikä rahoitusta tule myöntää hankkeille, joilla on huomattavia negatiivisia ilmastovaikutuksia. Arviointien tulee olla julkisia ja helposti sähköisesti saatavilla.

Finnfundin rahoitus muodostaa nykyisellään huomattavan osan Suomen kansainvälisestä ilmastorahoituksesta. YK:n ilmastoneuvotteluissa on sovittu, että rahoitusta tulee ohjata kehitysmaissa tasapuolisesti sekä ilmastonmuutoksen hillintään että sen vaikutuksiin sopeutumiseen. Vuoden 2017 omistajaohjausmuistiossa kuitenkin viitataan vain Finnfundin sijoitusten mitigointivaikutusten seurantaan. Hankkeita valittaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että Finnfund rahoittaa tasapuolisesti sekä sopeutumista että hillintää edistäviä hankkeita. Sijoitukset teolliseen lihatuotantoon tulee kieltää.

Kepa kannattaa KPT:n vuonna 2016 antamia suosituksia, joiden mukaan 1) **kaikkien finanssisijoitusten tulee olla ilmastokestäviä, 2) mahdollisten energiainvestointien tulee suuntautua vain selkeät kestävyyskriteerit täyttävään uusiutuvaan energiaan, kuten aurinko- tai tuulivoimaan, 3) investoinneilla ei tule tukea fossiilienergian tai turpeen hyödyntämistä ja**

---

² ”Hallituksen kansainvälisen veronkierron vastaisessa toimintaohjelmassa todetaan, että aggressiiviselle verosuunnittelulle ei ole yksiselitteistä määritelmää eikä rajanveto verosuunnitteluun ole aina selkeä. Sillä voidaan tarkoittaa sinänsä laillisten järjestelyjen käyttämistä, jotka ovat ristiriidassa lain perimmäisen tarkoituksen kanssa. Aggressiivinen verosuunnittelu voidaan myös määrittää keinotekoisien toimintojen tai rakenteiden käyttämisenä ja verojärjestelmien erojen hyväksikäyttönä, jolloin valtioiden verosääntöjen vaikutus heikkenee ja verotuloja menetetään.”

4) finanssisijoitusten ilmasto-osuuden raportoinnissa tulee noudattaa vastaavaa avoimuutta kuin ulkoministeriön muun ilmastorahoituksen osalta³.

4. Sidosryhmäyhteistyöhön tarvitaan uusia avauksia

Omistajaohjauksessaan ministeriö on aikaisemmin kannustanut ja ohjannut Finnfundia laaja-alaiseen yhteistyöhön. Tämä on hyvä asia. Lisäksi eduskunta on useammassa valiokuntalausunnossaan kannustanut Finnfundia lisäämään yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa ja hyödyntämään kansalaisyhteiskunnan toimijoiden asiantuntijuutta.

Finnfundin vastuullisuutta tulisi ohjata ja seurata erillisen neuvoo-antavan työryhmän muodossa. Tällainen ryhmä mahdollistaisi sidosryhmäyhteistyön keskeisissä yhteiskunnallisesti merkittävissä asioissa. Työryhmään tulee kutsua ihmisoikeusasiantuntijoita ja sen tulee käsitellä etenkin ympäristö- ja yhteiskuntavaikutusten arvioinnin perusteella korkean riskin hankkeiksi arvioituja sijoituksia jo ennen rahoituksen lopullista hyväksyntää. **Sijoitusten valmistelussa tulee hyödyntää kohdealueella toimivien kansalaisjärjestöjen asiantuntemusta sekä kuulla paikallista kansalaisyhteiskuntaa riittävän monipuolisesti kokonaiskuvan saamiseksi.** Tämän lisäksi Finnfundin tulee muiden Pohjoismaiden tavoin syventää säännöllistä vuoropuhelua kansalaisjärjestöjen kanssa osaksi normaalia toimintaansa. Sopivia malleja voisivat olla vuosittaiset kuulemistilaisuudet sekä sektoreittain ja maittain rajatut työpajat tai pyöreän pöydän keskustelut. On tärkeää, että sidosryhmäyhteistyö järjestetään niin, että tilaisuuksissa on mahdollisuus käsitellä haasteita avoimesti.

Suosittelujen kokoamiseen ovat osallistuneet seuraavat järjestöt:

Eettisen kaupan puolesta
Finnwatch
Kepa
Pelastakaa Lapset
Reilu kauppa
SASK
Suomen luonnonsuojeluliitto
Suomen Lähetysseura
Suomen UN Women
Väestöliitto

Lisätietoja:

Tuuli Hietaniemi, asiantuntija, ilmasto-oikeudenmukaisuus, tuuli.hietaniemi@kepa.fi, puh. +358 50 317 6686

Lyydia Kilpi, asiantuntija, vero-oikeudenmukaisuus ja yritysvastuu, lyydia.kilpi@kepa.fi, puh. 050 317 6738

Kari-Pekka Murtonen, asiantuntija, yritysyhteistyö, kari-pekka.murtonen@kepa.fi, puh. +358 50 317 6735

Niina Mäki, asiantuntija, kehitysrahoitus, niina.maki@kepa.fi, puh. +358 50 317 6724